

GÖRANSSON, Johan (1712-1769)

IS ATLINGA; || Det är: || De Forna Göters, här uti || Svea Rike, || **Bokftäver** || Ok || **Salighets Lära,** || Tvåtuftend Tvåhundra år före || Chriftum, utfpriðde i all Land; || Jgefunden || Af *JOHAN GÖRANSSON*. || [ozdobná linka] || STOCKHOLM, || Tryckt hos LARS SALVIUS, År 1747.

[1. a jediné vydání]. – Stockholm : Lars Salvius, 1747. – [3] l., 128 (+129-130 s., [1] l.) =)(³ [!], A⁴-Q⁴ (+R²) - def. ; 4° ; 20 x 16 cm

Poznámka: Poslední list [1]ab = R2ab nepotištěn (v tomto exempláři chybí)

Typografický popis: Švédský text gotikou (fraktura několika písmových stupňů jako písmo textové, švabach coby písmo v značovací), některá, a nejen latinská slova, antikvou, výjimečně italikou, řecký text alfabeta, hebrejský židovskými literami (s. 6, 20, 24, 41, 104), runové písmo (s. 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 27, 38, 41, 49, 53, 56, 80, 105, 106, 113, 117), signatury archů s arabskými číslicemi, stránkové kustody, arabská paginace v horních vnějších rozích, tištěné poznámky pod čarou (s. 8, 9, 20-23, 25-30, 40-42, 45-52, 55, 56, 58-89, 91-94, 96-105, 110, 111, 113, 120, 123, 124, 126-129), dřevořezové plné iniciály zalomené do 4-2 řádků, typografická verzála zalomená do 2 řádků („H“ = „Helige Tal“, l. [3]b =)(3b), dřevořezový vlys (s. (1)), ozdobná linka v záhlaví (l. [3]a =)(3a), jednoduché linky a tiskařské ozdůbky v záhlavích, koncová viněta s devisou „SOLI DEO GLORIA“ (s. 130), na titulním listu ozdobná linka oddělující název od impressa

Rozpis obsahu rámcových částí: Autorská dedikační předmluva stavům království švédského (l. [1]b-[2]b =)(1b-)(2b), obsah (l. [3]ab =)(3ab)

Bibliografie: Warmholtz, *Bibliotheca historica Sveo-Gothica* 3., s. 182, č. 1.439. – Adelung, *Gelehrtenlexikon* 2., sl. 1506 neuvádí. – Brunet, *Manuel* 2., sl. 1642, Supplement 1., sl. 554 neuvádí. – Gräße, *Trésor* 3., s. 102, 7., s. 335 neuvádí. – Hermannsson, *Catalogue of Runic literature (Collection Willard Fiske, Cornell University Library)*, s. 25

Digitální kopie (Google Books): <https://books.google.cz/books?id=314LAAAAQAAI>

Vazba: Svazek bez vazby, rozpadající se knižní blok, některé listy se skvrnami od inkoustu, silně opotřebováno, chybí konec (složka R, resp. poslední dva listy = s. 129-130 a list [1]), exemplář defektní

Poznámky k provenienci: Nečetné německé rukopisné marginální poznámky perem (s. 8, 45, 46, 50, 90, 124), na s. 8 odkaz na některý z četných spisů historika Erika Julia Björnera („cfr. Björner, p. 18“), na s. 45, 46 a 50 několikrát jednoznačný německý komentář „Lügen“

Exemplář: *Knihovna PNP - Přírůstková kniha „Svoz Strahov“ XIV.* (130501-140100), zapsáno 22.3. 1960

Poznámka: Švédský luteránský duchovní, archeolog a historik Johan Göransson ve spisu *Is Atlinga* („Potomci run“) deklaroval starobylý božský původ dávných švédských králů, kromě jiných Thora a Odina, kteří měli být hluboko v předkřesťanských časech po své smrti zbožštěni a uctíváni od Uppsaly až po Čínu, a dále kladl důraz na výklad runového písma, v němž má být zašifrována biblická historie. Švédštinu prohlašoval za nejstarší jazyk, od něhož jsou všechny ostatní odvozeny, a rovněž tak runy za archetypální znaky, které daly později vzniknout řecké, etruské a latinské abecedě. Významnějším počinem v oblasti bádání o runách se však stala Göranssonova rozsáhlá obrazová publikace *Bautil* („Pamětní kámen“) obsahující 1173 mědirytinových vyobrazení runových nápisů dochovaných ve Švédsku k roku 1750 (srov. Warmholtz, *Bibliotheca historica Sveo-Gothica* 2., s. 248-250, č. 1.624. – Hermannsson, *Catalogue of Runic literature*, s. 25), kdy vyšla, a vzhledem k tomu, že dokumentuje řadu dnes již zničených runových kamenů, zůstává v tomto ohledu cenná dodnes. Vydání obou těchto děl uskutečnil Lars Salvius (1706-1773), tiskař, nakladatel, knihkupec a žurnalista ve Stockholmu, s jehož jménem je spjat poměrně pozdní rozvoj švédského knihtisku, jehož historie byla hluboko do 18. století prakticky zanedbatelná, protože téměř veškeré potřeby švédského knižního trhu obstarávaly německé země. Göransson dále sepsal několik historických prací, které byly stejně jako „*Is Atlinga*“ silně ovlivněny názory švédského učenice Olafa Rudbecka st. (1630-1702), jenž ve svém rozsáhlém čtyřsvazkovém díle *Atlantica* z let 1679-1702 ztotožňoval Švédsko s Atlantidou, kolébkou civilizace, a švédštinu označoval za původní řeč Adama, z níž se posléze vyvinula latina a hebrejšтина. Tyto teorie, které byly kritizovány již v době svého vzniku, specifickým způsobem odrážely dobové velmocenské aspirace Švédského království, avšak v časech Göranssonových, který byl rovněž často nazýván „posledním rudbeckiánem“, již beznadějně zastaraly a úsilí Švédska stát se velmocí se stalo bezpředmětným již po porážce u Poltavy roku 1709. Johan Göransson se rovněž stal terčem řady útoků a vedl četné vědecké spory, které ho znechutily natolik, že posledních takřka dvacet let svého života se věnoval výhradně duchovní dráze. Později se okolo jeho osoby nakupila řada lidových legend, byl považován nejen za velkého učenice, ale i mága, který dokázal vládnout nadpřirozenými silami, ovšem i za čarodějníka ovládajícího počasí, hojnost úrody či výskyt nemocí (srov. kupř. Flowers, *Revival of the Runes*, kap. 4., nestr.).